

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра політології

КАФЕДРА
ПОЛІТОЛОГІЇ
ЛЬВІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Щорічні бесіди випускників «Політичні інститути та системи мають значення»

Звіт

за результатами академічних курсів «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи» і «Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Центрально-Східної Європи» та студентської командної гри «Творимо ліберальну демократію разом» у 2024 році

Організовано та підготовлено за фінансової підтримки Європейського Союзу у рамках «Програми Еразмус+» за напрямом «Жан Моне для вищої освіти» (Модуль «Політичні інститути та системи в Європі: порівняння і досвід для України», № 101126702)

<https://projects.lnu.edu.ua/pise-cefu/>

Call: ERASMUS-JMO-2023-HEI-TCH-RSCH
Topic: ERASMUS-JMO-2023-MODULE

**Funded by
the European Union**

Фінансується Європейським Союзом. Однак висловлені погляди та думки належать лише автору(ам) і не обов'язково відображають погляди Європейського Союзу чи Європейського виконавчого агентства з питань культури та освіти. Ні Європейський Союз, ні грантодавець не можуть нести за них відповідальність.

Львів – 2024

Про проект

Модуль Жана Моне «Політичні інститути та системи в Європі: порівняння та досвід для України» спрямований на дослідження та порівняння знань про основні (національні, наднаціональні й субнаціональні) політичні інститути та системи в європейських країнах/ЄС, а також на підвищення обізнаності про них серед студентів, викладачів, фахівців, політиків, державних службовців, представників ЗМІ і громадськості в Україні. Це особливо актуально після отримання Україною статусу кандидата на вступ до ЄС, оскільки може сприяти просуванню України в напрямі європейської інтеграції та демократизації завдяки досвіду країн Західної і Центрально-Східної Європи. Це важливо практично, оскільки політичні інститути та системи мають значення і, отже, їхній вибір приводить до різних результатів, видимих у порівнянні.

Львівський університет визнає важливість та розмаїття європейських політичних інститутів, систем і практик, а тому зобов'язаний здобувати нові знання у цьому напрямі та поширювати їх серед студентів й інших зацікавлених сторін, в тому числі із метою практичної реалізації в Україні. Забезпечення вивчення та порівняння європейських політичних інститутів та систем цільовими групами відбувається головним чином через розробку, модифікацію і впровадження двох навчальних курсів (відповідно, про Західну та Центрально-Східну Європу). Увагу також приділено багаточільовій платформі для досліджень, дебатів і взаємодій між вченими, студентами, представниками влади та громадського сектора, зокрема через конференції, семінари, зустрічі, конкурси, публікації (включаючи у рамках курсів). Таким чином Університет має на меті стати центром для вивчення європейських політичних інститутів і систем в Україні. Вся належна інформація з цього приводу розміщена на відповідних інтернет-ресурсах та популяризована серед цільових груп. Це сприяє розвитку політичної науки в Україні та допомагає наблизити країну до політичного й інституційного каркасу ЄС.

Відтак модуль Жана Моне охоплює огляд, вивчення, дослідження та порівняння основних політичних інститутів і систем у Європейському Союзі та його країнах. Зокрема з прицілом на врахування їхнього досвіду в євроінтеграційному поступі та політичній модернізації України і для підвищення обізнаності про ЄС серед студентів, дослідників, ЗМІ, політиків та громадянського суспільства в Україні.

Офіційний сайт проекту: <https://projects.lnu.edu.ua/pise-cefu/>

Команда проекту:

Віталій Литвин – доктор політичних наук, професор, координатор проекту
Анатолій Романюк – доктор політичних наук, професор

Багатоцільова платформа проєкту

Проєкт реалізується командою на базі багатоцільової платформи, в яку входять кафедра політології Львівського національного університету імені Івана Франка, громадська організація «Центр політичних досліджень. Львів», студентське наукове товариство «Поліс: центр політики та аналітики», а також експерти, науковці, політики і громадські діячі як головно з України, так із-за кордону. У рамках Модуля Жана Моне та його проєктних завдань багатоцільова платформа постійно розширюється.

Багатоцільова платформа виступає ареною навчання, практики, досліджень, дебатів і взаємодії між академічною спільнотою, студентами, владою й активним громадянським суспільством. На базі багатоцільової платформи здійснюються дослідження та аналітика, періодично організуються формальні і неформальні зустрічі, щорічні Бесіди випускників «Політичні інституції і систем важливі», а також студентські дебатні й інші конкурси тощо. Окрім того, багатоцільова платформа є майданчиком для обговорення та можливого впровадження найкращого досвіду функціонування європейських політичних інститутів, систем і практик, а відповідно для перейняття їхнього досвіду головно із прицілом на подальшу демократизацію та євроінтеграцію України. Врешті, платформа виступає ареною для проходження студентами своєї навчальної практики і набуття нових вмінь, знань і навиків. Одним із головних завдань багатоцільової платформи постає розробка ідей і здійснення заходів щодо підвищення обізнаності з приводу європейських політичних інститутів і систем, прогресу європейської інтеграції України та розвитку відносин України з ЄС.

Кафедра політології Львівського національного університету імені Івана Франка:

- [Офіційна веб-сторінка](#)
- [Facebook](#)
- [Instagram](#)

Громадська організація «Центр політичних досліджень. Львів»:

- [Офіційна веб-сторінка](#)
- [Facebook](#)
- [Facebook \(група\)](#)

Студентське наукове товариство «Поліс: центр політики та аналітики»:

- [Facebook](#)

Схема академічного курсу «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи» для студентів-бакалаврів четвертого року навчання (2023-2024 навчальний рік: перший семестр)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Теоретичні та методологічні засади порівняльного аналізу політичних інститутів і систем	8	2	2	-	-	4
Тема 2. Формування сучасної моделі держави, розвиток політичного процесу, політичних систем та інститутів регіону Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 3. Соціополітичні поділи та мультикультуралізм в країнах Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 4. Порівняльний аналіз позицій та ролі інституту глави держави у країнах Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 5. Порівняльна характеристика та структурування парламентів та парламентських процедур у країнах Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 6. Порівняльний аналіз позиції голови уряду та урядових кабінетів у країнах Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 7. Інститут виборів та виборчі системи у країнах Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 8. Інститут та роль політичних партій в політичних системах країн Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 9. Інститут участі громадян у політичному житті країн Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 10. Порівняльний аналіз територіальних систем у країнах Західної Європи	8	2	2	-	-	4
Тема 11. Багаторівневе урядування у країнах Західної Європи	9	2	2	-	-	5
Тема 12. Європейські наднаціональні інститути та політичні системи	8	2	2			4
Тема 13. Національні та наднаціональні інститути судової влади і арбітражу та політичні наслідки для країн ЄС	8	2	2			4
РАЗОМ	105	26	26	-	-	53

Фактична кількість учасників академічного курсу – 37 студентів.

Офіційна сторінка курсу: https://filos.lnu.edu.ua/course/comparative_politics_pis_we

Схема академічного курсу «Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Центрально-Східної Європи» для студентів-магістрів першого року навчання (2023-2024 навчальний рік: перший семестр)

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л.	п./с.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Політична трансформація, соціополітичні поділи, політичні системи й базові політичні інститути в країнах Центрально-Східної Європи						
Тема 1. Чинники й наслідки політичної трансформації країн Центрально-Східної Європи	8	2	1	–	–	5
Тема 2. Специфічні кейси політичних систем у країнах Центрально-Східної Європи	8	2	1	–	–	5
Тема 3. Особливості формування і вплив соціополітичних поділів на політичні системи країн Центрально-Східної Європи	15	4	2	–	–	9
Тема 4. Інститут президентства в країнах Центрально-Східної Європи	9	2	2	–	–	5
Тема 5. Специфіка функціонування парламентів у країнах Центрально-Східної Європи	15	4	2	–	–	9
Разом – Змістовий модуль 1	55	14	8	–	–	33
Змістовий модуль 2. Специфіка урядування, партійно-виборчого життя, участі громадян та євроатлантичної інтеграції в країнах Центрально-Східної Європи						
Тема 6. Особливості формування та функціонування урядових кабінетів у країнах Центрально-Східної Європи	15	4	2	–	–	9
Тема 7. Специфіка виборів і виборчих систем у країнах Центрально-Східної Європи	15	4	2	–	–	9
Тема 8. Особливості функціонування політичних партій і партійних систем у країнах Центрально-Східної Європи	15	4	2	–	–	9
Тема 9. Форми участі громадян у політичному житті країн Центрально-Східної Європи	15	4	2	–	–	9
Тема 10. Процес і результати інтеграції країн Центрально-Східної Європи в Європейський Союз і НАТО	5	2	–	–	–	3
Разом – Змістовий модуль 2	65	18	8	–	–	39
РАЗОМ	120	32	16	–	–	72

Фактична кількість учасників академічного курсу – 12 студентів.

Офіційна сторінка курсу: https://filos.lnu.edu.ua/course/polit_institutions_and_systems_cee

Студентська командна гра «Творимо ліберальну демократію разом» у рамках академічних курсів

6 грудня 2023 року кафедра політології провела командну студентську гру «Творимо ліберальну демократію разом» у межах Модуля Жана Моне «Політичні інститути та системи в Європі: порівняння і досвід для України» по програмі «Еразмус+». Метою цієї активності було покращення і закріплення навчальних навиків, отриманих під час академічних курсів. Студенти мали можливість повторно проаналізувати і поглибити свої знання про системи правління, міжінституційні відносини та режими функціонування політичної влади. Також для всіх учасників команд випала нагода потренуватись у сфері публічного виступу і донесенні своїх меседжів до аудиторії.

У грі взяли участь три команди – представники четвертого курсу бакалаврату і першого курсу магістратури кафедри політології. Всі учасники гри до цього мали можливість пройти академічні курси з порівняльної політології (зокрема, по країнах Західної та Центрально-Східної Європи) за авторством професорів команди у рамках Модуля Жана Моне. На підставі знань, здобутих впродовж цих дисциплін, гравці повинні були презентувати організацію інституційного дизайну, політичного процесу і структури своїх держав, залежно від умов, які випали їм згідно з жеребкуванням.

Студентські команди А, В та С розподілилися таким чином: федеративна централізована президентська республіка, федеративна децентралізована республіка з напівпрезидентською системою правління, унітарна децентралізована парламентська республіка. Всі ці держави згідно з легендою раніше були недемократичними або належали до складу інших автократичних державних утворень, а тепер перед ними постали можливість і завдання конституційної/інституційної інженерії і демократизації, яку власне й потрібно було проектувати командам залежно від вихідних умов та кінцевих цілей. А кінцевими цілями визначено досягнення сталого демократичного розвитку, за підсумками чого державі відкриються або не відкриються двері для вступу в престижну міжнародну чи наднаціональну організацію за аналогією ЄС.

Найперше студенти мали зазначити експертному журі, громадським слухачам та всім відвідувачам гри параметри своєї держави – площу, кількість населення, етнічний склад, сусідні держави тощо, які власне й стали визначальним тлом для подальшої роботи державотворців і «батьків-засновників». Вже після цього кожна команда презентувала параметри своєї держави з приводу врахування та розвитку таких критеріїв, як міжінституційні відносини у трикутнику «глава держави – уряд – парламент», повноваження політичних інститутів та їхні взаємини, партійно-виборчі питання щодо функціонування партій і вироблення відповідної виборчої системи, роль

громадянського суспільства, місцевої політики і громадян у демократизації суспільно-політичного життя. Закінчилось це питаннями від глядачів, професійного журі й охочих.

За результатами гри були розібрані деякі помилки кожної із команд, вказано на успішні моменти адаптування інституційних та політичних умов під параметри розвитку тих чи інших держав, сформованих в результаті жеребкування. Загалом було надзвичайно цікаво, панувала атмосфера змагальності. Усі присутні дійшли висновків, що надзвичайно важливо звертати увагу на співвідношення влади в рамках міжінституційних відносин у трикутнику «глава держави–уряд–парламент». Однак експерти-судді також порекомендували гравцям більше уваги звертати на феномен саме ліберальної демократії, адже її різниця від електоральної демократії – суттєва. Тим паче, що ліберальна демократія – це одна із базових цілей розвитку Європейського Союзу, а демократизація – умова членства в ньому.

Щорічні бесіди випускників «Політичні інститути та системи мають значення» за результатами академічних курсів

16 квітня 2024 року кафедра політології, «Центр політичних досліджень. Львів» і студентське товариство «Поліс: центр політики та аналітики» провели щорічні стратегічно-орієнтовані бесіди випускників-політологів на тему «Політичні інститути та системи мають значення». У ході бесід обговорювались особливості, результати та перспективи подальшого розвитку й можливі недоліки освітнього процесу з питань політичних інститутів та системи ЄС і європейських країн, зокрема у рамках академічних курсів, охоплених Модулем Жана Моне «Політичні інститути та системи в Європі: порівняння і досвід для України» по програмі «Еразмус+».

Адженда зустрічі була поділена на два тематичні блоки:

Акцентом першого блоку стало обговорення навчальних курсів «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи» (для студентів-бакалаврів спеціальності «Політологія») та «Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Центрально-Східної Європи» (для студентів-магістрів спеціальності «Політологія»). Ці курси реалізуються в рамках Модуля Жана Моне «Політичні інститути та системи в Європі: порівняння і досвід для України» та дозволяють студентам вивчати, досліджувати й порівнювати окремо кожен із інститутів влади в країнах Європи і Європейському Союзі, розглядати успішні практики та недоліки різних політичних систем, інститутів і процесів та різноманітних моделей взаємодії у трикутнику «глава держави–уряд–парламент» тощо. Таке обговорення мало на меті забезпечити ефективну комунікацію між здобувачами освіти і викладачами, що дозволить у майбутньому покращити академічні дисципліни, враховуючи побажання та рекомендації студентів.

Важливим для другого тематичного блоку став дискусійний процес між усіма присутніми, який стосувався розгляду варіантів і перспектив подальшого розвитку політичної системи, політичних інститутів та процесів в Україні, однак найперше з урахуванням позитивного чи критичного досвіду різних країн Західної і Центрально-Східної Європи, що вже є членами Європейського Союзу. Така спільна робота надзвичайно важлива як в освітньому процесі, так і світоглядно, оскільки вона відбувається на тлі євроінтеграційного поступу України та усвідомлення потреб подальшої демократизації і реформування політичних інститутів нашої держави. Під час дискусійного блоку розгорілась палка та цікава дискусія, оскільки думки учасників значною мірою розділились з приводу бачення майбутнього політичної системи і політичного розвитку України.

За результатами бесід випускників будуть напрацьовані рекомендації з приводу подальшого вдосконалення академічних курсів у рамках Модуля Жана Моне «Політичні інститути та системи в Європі: порівняння і досвід для України». Для цього учасники бесід поділились своїми думками і заповнили відповідні друковані чи електронні анкети оцінювання якості викладання відповідних академічних курсів (їхню форму і зміст представлено нижче).

Приклад друкованої анкети оцінювання якості викладання навчального курсу

КАФЕДРА
ПОЛІТОЛОГІЇ
Львівського університету

Funded by
the European Union

Анкета оцінки якості викладання навчального курсу

- Чи задоволені Ви рівнем викладання навчального курсу?**
Так, повністю
Скоріше, так
Важко оцінити
Не зовсім задоволений
Не задоволений
- Чи теми лекційного курсу та семінарських занять були Вам цікаві?**
Так, повністю
Переважаю (понад 50 %)
Частково (менше 50 %)
Не цікаві
Важко відповісти
- Що найбільше сподобалося під час вивчення навчального курсу?**
_____
_____
- Що найбільше не сподобалося під час вивчення курсу?**
_____
_____
- Які з опрацьованих тем, на Вашу думку, потребують додаткового висвітлення?**
_____
_____
- Які питання не були висвітлені, а для Вас вони є цікавими?**
_____
_____
- Скільки часу на тиждень Ви використовували для підготовки до занять (в год):**
1-2;   3-4;   5-6;   понад 7
- Які матеріали Ви переважно використовували під час підготовки до занять (може бути не одна відповідь):**
Вікіпедія
Лекція
Монографії
Підручники
Першоджерела
Інше (вказіть) _____

Інші Ваші рекомендації щодо курсу і організації навчального процесу:
_____
_____

Організовано за підтримки Європейського Союзу у рамках "Програми Erasmus+" за напрямком "Жан Моне для вищої освіти" (Модуль "Політичні інститути та системи в Європі: порівняння і досвід для України", № 101126702)
<https://projects.lnu.edu.ua/pise-cefu/>

Анкета оцінки якості викладання навчального курсу "Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Центрально-Східної Європи"

B *I* U

Опис форми

Назва зображення

КАФЕДРА
ПОЛІТОЛОГІЇ
ЛЬВІВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Funded by
the European Union

Jean Monnet Module

Political Institutions and Systems in Europe:
Comparison and Experience for Ukraine

within the EU program "Erasmus+"

1. Чи задоволені Ви рівнем викладання навчального курсу? *

Так, повністю

5. Які з опрацьованих тем, на Вашу думку, потребують додаткового висвітлення? *

Текст запитання з довгими відповідями

---

6. Які питання не були висвітлені, а для Вас вони є цікавими? *

Текст запитання з довгими відповідями

---

7. Скільки часу на тиждень Ви використовували для підготовки до занять (в год.)? *

1-2

3-4

5-6

понад 7

8. Які матеріали Ви переважно використовували під час підготовки до занять (може бути не одна відповідь)? *

Вікіпедія

Лекція

Монографії

Підручники

Першоджерела

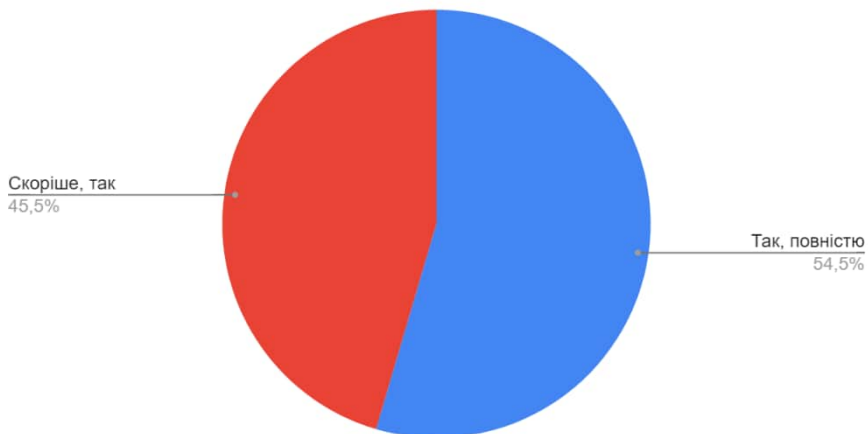
Інше...

[Анкета з курсу «Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Центрально-Східної Європи»](#)

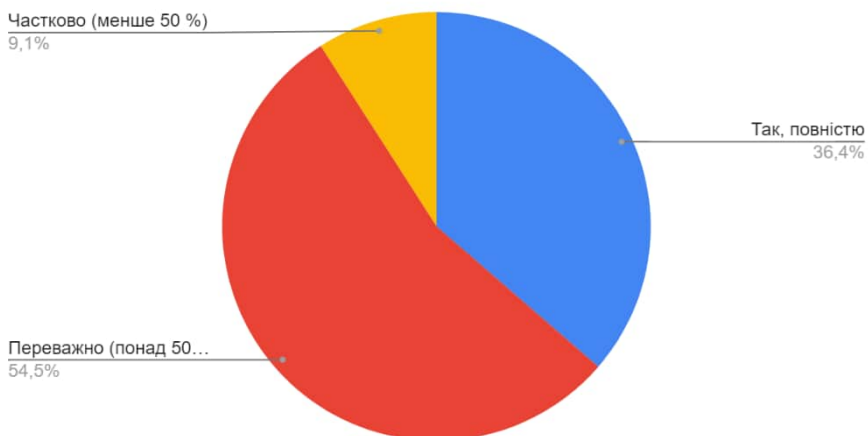
[Анкета з курсу «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи»](#)

Результати оцінювання й анкетування

Кількість значень для "1. Чи задоволені Ви рівнем викладання навчального курсу?"

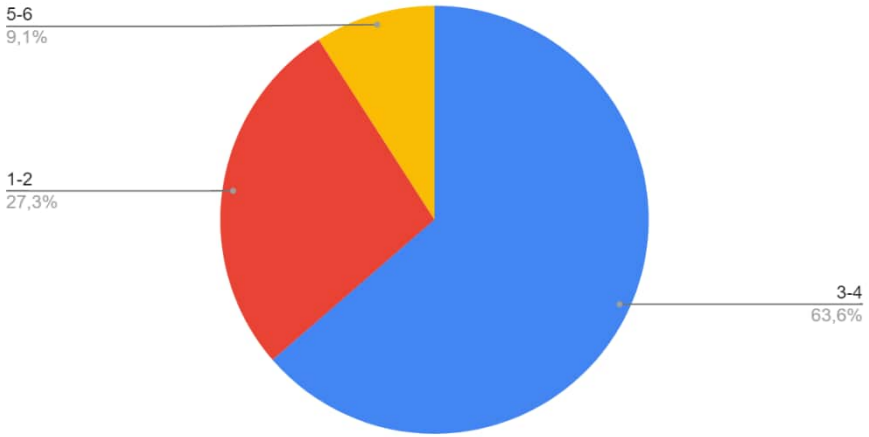

Кількість значень для "2. Чи теми лекційного курсу та семінарських занять були Вам цікаві?"

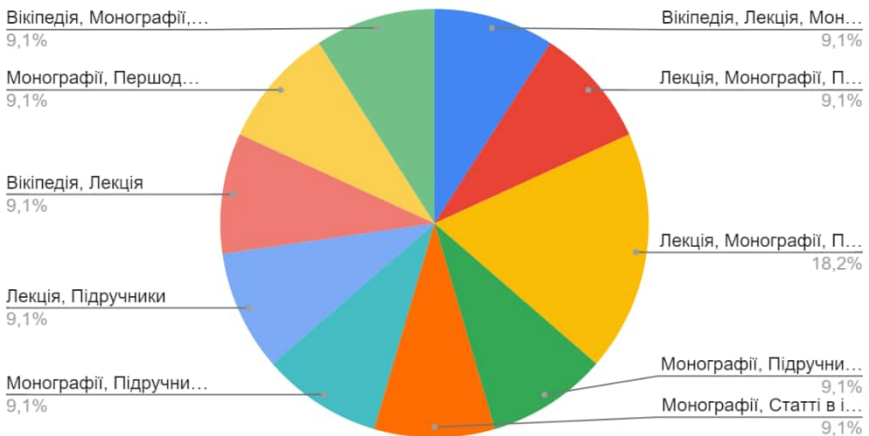

Результати оцінювання й анкетування

Кількість значень для "7. Скільки часу на тиждень Ви використовували для підготовки до занять (в год.)?"

Кількість значень для "8. Які матеріали Ви переважно використовували під час підготовки до занять (може бути...)"

Рекомендації для подальшого розвитку академічних курсів

Результати опитування продемонстрували, що студентам у рамках курсів найбільше сподобались: цікаві, актуальні та змістовні лекції і семінари, доступність та професійність викладу матеріалу й загалом підхід до викладання, новизна та актуальність інформації і якісний освітній матеріал, детальний розбір і порівняння кейсів політичних інститутів та систем країн Європи і відтак загалом можливість зрозуміти, як працюють інститути зарубіжних країн. Натомість певні проблеми у студентів викликали часткова непослідовність й розведеність тем лекцій і семінарів (це мало місце інколи), неповна структурованість матеріалів по певних темах та інколи ускладнений доступ до джерел для підготовки до деяких семінарів або ж складність і науковість самих джерел. Дехто зі студентів зазначив, що доречним було би збільшення кількості семінарських занять з академічних курсів.

Студенти зазначили, що дещо детальнішого висвітлення потребують питання урядової стабільності й інституційної/конституційної інженерії, соціально-культурної складової політики, політичної культури і її взаємозв'язку з політичними інститутами, місцевого самоврядування і реальних кейсів виборів та виборчих кампаній на різних рівнях політики й урядування в країнах Західної та Центрально-Східної Європи. Також студенти вказали, що у рамках проблемних питань лекцій і семінарів під час курсів доцільним було би включення та приділення спеціальної уваги політичним системам Греції, Кіпру, Норвегії, Данії, Фінляндії, Швеції і країн Балтії.

При цьому, студенти констатували доцільність продовження висвітлення таких проблем і питань академічних курсів, як політичні трансформації і формування сучасних моделей держави в країнах «старої» та «нової» Європи, соціополітичні поділи і мультикультуралізм, позиції і ролі інституту глави держави в монархіях та республіках, структурування парламентів і парламентських процедур, позиції і ролі глави уряду й урядових кабінетів, інститут виборів і виборчі системи, роль політичних партій у політичних системах, участі громадян в політичному житті, суть і різновиди територіальних систем та багаторівневе урядування, європейські наднаціональні інститути та політична система, національні та наднаціональні інститути судової влади й арбітражу в країнах Європи та ЄС, процес і результати інтеграції країн в ЄС і НАТО.

Надалі академічні курси «Порівняльна політологія: політичні інститути та системи країн Західної Європи» (для студентів-бакалаврів) та «Порівняльний аналіз політичних інститутів і систем країн Центрально-Східної Європи» (для студентів-магістрів) будуть модифікуватись, щоб якомога більше відповідати запитам студентів.